

toplumsal bir cinnet hâli değerlerin intiharı

BAYRAM ALİ ÇETİNKAYA

Son yıllardaki gelişmeler/ilerlemeler, yaşadığımız toplumda derin ve kaygı verici kırılmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Artık toplumumuzun ve insanımızın, binlerce yıldır yaşadığı/taşıdığı güzel ve erdemli değerler ve varlıklar yok olmaya doğru hızla yol almaktadır.

İnsanî özelliklerin zıddı davranışlar ve eylemler, erdemlerle yer değiştirmektedir. Daha da kötüsü ve ürkütücü olanı, bu durumun meşruluk/meşruiyet kazanma eğilimidir. Uyuşturucu, cinayet, gasp, kapkaç, hırsızlık, yalan, alkolizm, söz vermenin (doğru sözlü olmanın) anlamsızlaşması vb. rezaletler; bireyi, aileyi ve nihayetinde toplumu için için kemirmekte ve sağlam dokuyu varlık zemininden koparmaktadır. Bu olumsuz ve acınacak haller sonucunda cemiyette oluşan yabancılaşma, yalnızlık, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, bunalım, ruhsal kırılmalar ve en korkuncu intihar gibi insanı kendi

kimliğinden ve nefsinden soyutlayacak sosyal ve bireysel marazların hayat bulması kaçınılmaz hâle gelmektedir.

Bu noktada şu sorular büyük bir anlam kazanmaktadır: İnsanlarımız neden bu hale geldiler? Cemiyetimizi negatif hüviyetlere hangi olaylar ve eylemler taşımaktadır? Sorular çoğaltılabilir elbette. Ancak bu sorular kadar, toplumsal ve ferdî bir kurtuluş/felâh nasıl gerçekleştirilir, sorusu da bir o kadar önemlidir ve sorulmalıdır. Sorunun cevabını bulmak amacıyla ilahiyatçılar (teologlar), ahlakçılar, sosyologlar, siyasetçiler ve psikologlar sistematik bir şekilde zihin yormalı ve çaba sarfetmelidirler.

egemen kültürlerin, daha çok sinema, dizi, film ve müzik yollarıyla yaptığı tahribat, kendi öz benlik ve kimliğimizin örselenmesine, başkalaşmasına ve "ötekileşmesine" yol açmıştır.

Ülkemizde nasıl son on-on beş yılda yaşanan ekonomik krizleri olumluya kalbetmek için tüm imkanlar seferber edilip adeta milî bir ekonomik eylem plan ve programı yürürlüğe konulmuşsa, benzer şekilde değerler ve ahlâkî erdemlerin tekrar neş-ü nemâ bulup yeşermesi için de bir seferberliğe ihtiyaç vardır.

Sosyal ve Kültürel Dokudaki Aşınmalar

Sosyal ve kültürel dokunun bu kadar derinden sarsıntı ve deformasyon yaşadığı ülkemizi, hangi faktörler, kendimizin dahi tanımayacağı hâle düşürdü?

Şimdi muhtemel sebepler üzerinde durulabilir:

1. Ekonomik Sebepler

Ekonomik dengelerin bozulması, toplumda orta sınıfı çökertti ki bu toplum katmanı,

sosyal dengenin en önemli ve hayatî bölümünü oluşturmaktadır. Cemiyetin akıl ve ahlâk sağlığını denge ve düzenini sağlayan bu toplumsal bölümünü, daha çok esnaf, zanaât erbabı küçük ölçekli ticaret sınıfı oluşturur. Çok varlıklı olmamasına rağmen yaşam standardı çok düşük de olmayan, ihtiyaçlarını karşılayabilen cemiyetin orta sınıfının bu vasfını kaybetmesi özellikle bu sınıf üzerinde büyük tahribatlara sebep oldu. Orta sınıf, tarihinde hemen hemen hiç yaşamadığı zorluklar, çaresizlikler ve fakirlikle karşı karşıya kaldı. Evi ve gerekli eşyaları var olduğu halde açlık ve geçim sıkıntısına düşen orta sınıfın bu hâli, toplum dengeleğinde ve ahlâk umdelerinde onarılması güç kırılmalar meydana getirdi. Nihayetinde boşanmalar, aile faciaları gibi toplumsal hastalıklar zemin bulmaya başladı.

2. Hâkim Kültürlerin Değerlere Baskısı

Dünyanın egemen kültürlerinin, özellikle de Amerikan kültürünün, daha çok sinema, dizi, film ve müzik yollarıyla yaptığı tahribat, kendi öz benlik ve kimliğimizin örselenmesine, başkalaşmasına ve "ötekileşmesine" yol açmıştır. Özellikle de konuşma dili o kadar bayağılaştı ve seviyesini o derece yitirdi ki Türkçe'nin tüm estetik duvarlarını yerle bir etti. Kültürel kodlarımızı başkalaştırdı, "piçleştirdi" ve tanınmaz hale dönüştürdü.

Var olan halin tasviri için, çarpıcı ve dikkat çekici birkaç örnek vermek mümkündür: Veda cümleleri ve ifadeleri, kültürümüzde önemli mesajlar taşır ve aynı zamanda dua ve iyi/hayırlı temennilerle yüklü ve donanımlıdır: "Âllah'a emanet ol, Allah yardımcın olsun, yolun açık olsun, Allah sağlık-sıhhat ve afiyet versin..." Yüzlerce yıldır teleffuz edilen bu ifadeler yerini, "Kendine iyi davran, kendine iyi bak, bay bay..." gibi anlamsız, estetikten yoksun, ne olduğu ve ne kastedildiği meçhul, uçuk cümlelere terk etti.

Diğer çarpıcı bir örnek, geleneklerimiz ve değerlerimizin bize kattığı erdemli davranışlardan birisi "baş sağlığı" dilek ve dualarıdır ki bu ifadeler yas içerisindeki dost ve yakınları teskin edici ve rahatlatıcı özelliklere sahiptir: "Allah rahmet etsin, başınız sağ olsun, Allah geride kalanlara uzun ömürler versin, mekanı cennet olsun...". Yine bu duygu ve sevgi yüklü cümleler, Amerikan filmlerinde kullanılan "üzgünüm, üzüldüm..." gibi duygusuz ve ruhsuz ifadelerle yer değiştirdi.

Batı müziğinin kötü bir taklit ve kopyası bile diyemeyeceğimiz *pop müzik* alanına gelince; bu sektörde de içler acısı bir hâl söz konusudur. Ses ve müzik yetenek ve birikiminden yoksun, düşünce fakiri birtakım icracılar, bu meziyetler yerine, daha kolay ve etkili "pazarlama" alanları olan haz ve duyguları köleleştirici ve bir o kadar da dumura uğratici şehvet ve ihtiras görüntülerine yönelmişlerdir. Dolayısıyla gençlik, kaliteli müzikten ziyade, insan bedeninin sergilendiği "klipler" girdabında boğulmaktadır.

Bu bağlamda diğer yıkıcı-yok edici bir sektör de "paparazzi" türü magazin programlarıdır. Bu şekildeki magazin programlarının, *beyaz camın* en çok izlenen yayınları içerisinde olduğu bildirilmektedir.

En fazla tahribat ve tahrişatı yapan sahanın da bu programlar olduğu söylenebilir. Zira televizyonun girmediği ev ve coğrafî bölge (en küçük yayla ve mezarlara kadar) hemen hemen yok gibidir. Genç erkek ve kızlar, güya sanatımızın icracıları olan aktör, aktris ve mankenlerin günlük rezaletlerini, ahlâkî düşüklüklerini ve hiçbir özel (mahrem) alan sınırı olmayan, şatafatlı ve şaşalı hayat garabetlerini, günün her saatinde temaşa etmektedirler. Bu taze ve gınahtan azâde beyinler, izledikleri görüntülerle kirlenmekte ve buğulanmaktadır. Bu programlarda son derece imrendirici, model ve ideal ola-

rak sunulan kişileri gençlerimiz cinsiyet farkı gözetmeksizin birer "idol" ve ulaşılması gereken en son gaye olarak görmektedirler.

Beyaz camın ve *beyaz perdenin* kan ve şiddet sahnelerinin, insan zihin, kalp ve düşünce dünyasındaki tahribatına gelince; bu hal, insanlarımız üzerinde kronik bir kan ve şiddet kasırgasına dönüşmektedir. Şiddeti, öfkeyi ve karşısındakini yok etmeyi beyinlere zerk eden bu tür görüntüler -ki günlük haberler bu halin en güzel(!) örneklerini sunmaktadır- olayı sıradanlaştırmakta ve meşrulaştırma görevlerini, maalesef en iyi şekilde yapmaktadır.

Değerleri koruyan failler ve çevreler; aile, okul, toplum, vakıf, dernek ve cemiyet müesseseleri gibi sosyal kurumlardır.

Öldürme, yaralama ve başkasına zarar verme görüntülerini, kare kare defalarca izleyen toplum fertleri, artık benzeri vahşi ve ürkütücü olayları, doğal ve sıradan hâdiselermiş gibi görmekte ve kabullenmektedir. Tıpkı bir savaş alanındaki şartların, o ortamdaki insanlara telkin ettiği haller gibi.

Öldürme, yaralama ve başkasına zarar verme görüntülerini, kare kare defalarca izleyen toplum fertleri, artık benzeri vahşi ve ürkütücü olayları, doğal ve sıradan hâdiselermiş gibi görmekte ve kabullenmektedir. Tıpkı bir savaş alanındaki şartların, o ortamdaki insanlara telkin ettiği haller gibi.

3. Değerlerin Korumasız Kalması

Elbetteki bu başlıktan değerlere bekçiler ve muhafızlar icat edilecek anlamı çıkarılamalıdır. Burada kastedilen, çürümeyi ve kokuşmayı pompalayan/tetikleyen faktörlerin fazlalaşması ve güçlenmesine karşın, panzehirinin etkisizleşmesi, güç kaybetmesi ve donanımsız kalması sorunudur. Değerleri koruyan failler ve çevreler; aile, okul, toplum, vakıf, dernek ve cemiyet müesseseleri gibi sosyal kurumlardır. İsimleri anılan birimler ve mekanlar, maalesef, yukarıda sayılan sebeplerin de katkısı ve etkisiyle güç kaybettiler ve tesirlerini yitirdiler veya tesirleri en alt seviyelere kadar indi.

İnsanî Kimliğin/Hüviyetin Dejenerasyonu

Böyle olunca bireysel ve toplumsal "cinnet" halinin tezâhürleri sıklıkla gerçekleşmeye başladı. Başlamakla kalmayarak hemen hemen sosyal bir cerahate dönüştü. Öyle tüyler ürpertici ve insan ruhunu incitici örnekler çıkmaya başladı ki kendi cemiyetimizi tanıyamaz hale geldik. Amerikan korku, gerilim ve şiddet filmlerinin senaristlerinin bile akıllarına gelmeyen canice eylemler, ne yazık ki bizim toplumumuzda, bizim insanlarımızca işlenir ve uygulanır duruma geldi. Haber ajanslarının ve gazetelerin üçüncü sayfaları da bu facia ve cinnet numuneleriyle dolu bir şekle büründü. Var olan olaylardan yürek sızlatan ve zihni donduran bir örneği, mevcut halin vahametini gözler önüne ser-

Ne oldu da cemiyetimiz ve insanlarımız bu hale geldi? İnsanî kimliklerini ve benliklerini nasıl yitirdiler?

diği için; irkilmemiz, tedbirler almamız ve sorunların ağırlığını görmemiz için basında yer aldığı şekliyle alıntılıyacağız:

"Sevgilisi Gülçin K'nın anne-babası ve ablasını öldüren B., katliamı soğukkanlılıkla itiraf etti: 'Gülçin ailesini öldürmek istediğini söyledi ve evin anahtarını bana verdi. Babası K. gelince boğazını sıktım. Gülçin, 'babamı hallettin mi çaldır' diye mesaj yazdı. Ben 'tamam' dedim. Bu sırada annesi ve ablası geldi. Ben annesini yatak odasına götürdüm. Gülçin de eve gelerek ablası Nilgün K'yı bıçakla öldürdü. 'Annemi öldüremem' deyince onu da ben öldürdüm." (Yeni Şafak, 30 Mayıs 2006)

Herkesin konuya eğilmesi ve işin ulaştığı korkunç boyutları kavramasına vesile olması için zikretmek istediğim acı ve kahredici diğer bir örnek olay da basında şöyle yer aldı:

"TV'lereki 'kanlı' diziler ve 'Kurtlar Vadisi' salgını ortaöğretim kuşağında şiddetin dozunu yükseltiyor. Samsun'da bir lise öğrencisi (maskeli), 2 lise öğrencisini okul yolunda 'kız yüzünden' öldürdü." (Yeni Şafak, 26 Mayıs 2006)

Bu ve benzeri iç acıtıcı haber ve görüntüler, ne yazık ki sıradanlaşarak sayıları artmaktadır. Bunlar bireysel ve nadir örnekler olarak görülebilir. Ancak vakıaların basit ve normal olduğu düşünülemez. Geleceğin anne adayı genç kız, geçici hazlarına engel oldukları gerekçesiyle öz anne-baba ve ablasının hayatlarına son vermektedir. Ve bu eylemi erkek arkadaşıyla beraber işlemektedir. Çok az da olsa bir sevgi kırıntısı kalmış olmalı ki kendisini "can" kabul eden annesini öldüremiyor.

Benzeri örnekler -ki bazıları insan aklını zayı ettirecek derecede canice ve vahşicedir- bizim toplumumuza o kadar uzak ve yabancıydılar ki tahayyülleri bile çok zor ve imkansızdı.

Ne oldu da cemiyetimiz ve insanlarımız bu hale geldi? İnsanî kimliklerini ve benliklerini nasıl yitirdiler? Toplumumuz gittikçe negatif bir mecraya mı sürüklenmektedir? Sorular çoğaltılabilir. Ancak görmezlikten gelinemez. Bu soruları sorduran ve düşündüren olaylar, toplumun tüm düşünen fertleriyle ele alınıp marazî hal teşhis edilip tanısı konulmalı ve iyileştirici/rehabilitate edici çözüm ve tedavi yolları bulunmalıdır.

Yitirilen Değerlerin Rehabilitesi

Toplumsal bir cinnet hali yaşadığımız son yıllar, kronik durumun tedavi edilmesini gerektirmektedir. Bu noktada akıllara ve zihinlere ilk gelen çözüm yolu, bilinçli ve kaliteli eğitimin (öğretimden öncelikli olarak) verilmesidir. Bu eğitim içerisinde en önemlisi de din eğitimidir. Zira din, inanç ve vicdan, en güçlü yönlendirici öğeleri içerisinde barın-

dırmaktadır. Aksi taktirde "Din ve Tanrı yoksa her şey mübahtır" ve her şey meşruluk kazanacaktır. İnsanların "kan dökücü" özelliğinin en önemli ve etkili panzehiri din ve kutsaldır.

Hakikatte dinlerin varlık ve gönderiliş sebepleri, bu çerçeveyi sunmaktadır. Tarih boyunca ferdî ve toplumsal sapmaların onarım ve dengelenmesi, din ve peygamberlerle gerçekleşmiştir.

Bu anlamda Hz. Muhammed'in (s) hayat ilkeleri, ideal bir yaşam felsefesi olarak insanlarımıza güzel hazırlanmış materyallerle yeniden sunulmalı ve güncellenmelidir. Toplumumuz Hz. Peygamber'in hayatını, tarihî bir vesika gibi görmemeli ve onu sürekli yanlarında hissedip erdemlerini içselleştirmeli, kendilerini onunla özdeşleştirmeye çalışmalıdır. Hz. Peygamber'in savaşlarında ve onun dışındaki zamanlarda ailesine, çocuklarına, arkadaşlarına ve düşmanlarına yönelik davranış ve uygulamaları çok bilinenden ziyade az bilinen nadir örnekler, topluma yazılı ve görsel olarak anlatılmalıdır. Bu anlamda Kutlu Doğum Haftaları, verimli fırsatlar sunmaktadır.

Bununla birlikte yazılı ve görsel kitle iletişim organlarına çok önemli görevler düşmektedir. Her iletişim organı, yönetici ve temsilcisi, yayımlayacağı programı kendi çocuğu ve ailesinin de izlediğini düşünecek derecede hassas olmalıdır. Batı dünyası bu alanda bir hayli mesafe kaydetmiştir.

Bunun örnekleri 11 Eylül saldırısında ABD'de, metroda patlayan bombalar sonucunda İngiltere'de görülmüştür. Olay mekanı, yaralı ve hayatını kaybedenlere ait tek bir fotoğraf ve hareketli resim, iletişim organlarında yer almamıştır.

Hasılı, toplumsal bir kırılma yaşadığımız bu yıllarda, cereyan eden her olayın, yüzlerce vakianın engellenmesine yönelik bir uyarıcı

Toplumumuz Hz. Peygamber'in hayatını, tarihî bir vesika gibi görmemeli ve onu sürekli yanlarında hissedip erdemlerini içselleştirmeli, kendilerini onunla özdeşleştirmeye çalışmalıdır.

fonksiyon icra etmesi gerekmektedir. Aksi taktirde insanlarımızı ve cemiyetimizi, dolaşısıyla gelecek nesillerimizi kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalma durumundayız. Gerekli tedbirler alınmazsa ve çabalar sarfedilmezse sosyal bir kangren haline dönüşmüş olan bu derin, kaygı verici ve ürkütücü tablodan, kimsenin kendisini, ailesini ve gelecek nesillerini koruması mümkün gözükmemektedir.

Halin iyiye/hayra dönüşümü, zor ve imkansız değildir. Yeter ki toplumsal bir bilinç ve "hayra çağırın", "hayrı işleyen" bir toplum olmayı istiyakla arzulayalım. İlahî, evrensel, sosyal ilke açıktır: "Bir toplum kendisini değiştirmedikçe, Allah o toplumu değiştirmez." (Ra'd, 11) ■